

Eva Cihelková (a kol.): Měníci se uspořádání a nové formy vládnutí.

1. vydání. Praha: Oeconomica, 2011, 261 stran, ISBN 978-80-245-1776.

Středobodem poměrně rozsáhlé publikace *Měníci se uspořádání a nové formy vládnutí* je koncept *governance* – vládnutí. Kniha ozřejmuje, přibližuje a prakticky ukazuje nejen koncept, ale i oblasti bádání, pro něž je jeho používání charakteristické. V první ucelené části, nazvané „Globální uspořádání a *governance*: Teoretický a reálný rámec“, je představen metodologický rámec publikace a vymezen koncept *governance*. V druhé části „Globální finanční a ekonomická krize a tři případy ekonomické *governance*“ jsou vybrané teoretické aspekty aplikovány při analýze ekonomického vládnutí. Čtenáři se tak do rukou dostává text, jenž sumarizuje nejen teoretické poznatky o pojmu *governance*, ale přidává další informace o jeho praktickém využití, zejména v ekonomické oblasti. V tomto smyslu formuluje Eva Cihelková v úvodu cíl knihy „*prohloubit interdisciplinární pohled výzkumného týmu na governanci*“ (s. 17), přičemž autoři jednotlivých kapitol usilují o „*přesnější definiční vymezení termínu governance [a] nalezení vazeb mezi dílčími aspekty governance*“ (s. 17).

První kapitola Zuzany Lehmannové s názvem „Globální řád a globalizace“ (s. 23–57) prezentuje teoreticko-metodologický rámec studia globalizačních procesů, čímž specifikuje teoretický směr celé publikace. Tato kapitola poskytuje stručný úvod do zkoumané problematiky a představuje „*teoretický kontext a základní kategorie pro zkoumaný rámec globalizačních studií*“ (s. 36). Autorka zde konkretizuje ústřední pojmy publikace (například globalizace), které dále rozvíjejí následující části monografie. Všechny představené pojmy prezentuje v ucelené časové lince zasazené do globálního kontextu a zmiňuje další kategorie zkoumání vlastní jednotlivým pojmům. Na představené koncepty se dále odkazuje, což knize přidává na kompaktnosti. Ve druhé části této kapitoly Lehmannová představené pojmy aplikuje na současné globální uspořádání s ohledem na historickou perspektivu a s důrazem na ekonomickou oblast. Autorka první kapitoly má zkoumanou oblast zjevně dobře zmapovanou, v textu však odkazuje především na své vlastní publikace. Přinejmenším v některých částech textu je absence myšlenek jiných autorů poněkud na škodu. Přidanou hodnotou této kapitoly je zamyšlení Lehmannové nad jednotlivými identifikovanými pojmy, přičemž například konstatuje, že „*vytvoření globálního sociálního řádu lze v budoucnu pouze předpokládat*“ (s. 37).

Druhá kapitola se zaměřuje na „Koncept *governance*: definice a systém vládnutí“ (s. 58–85). Její autorka Eva Cihelková zde vymezuje koncept *governance* definicemi vybraných institucí, čímž čtenáře upozorňuje na jeho složitý terminologický rámec. Neuchyluje se ke schematicismu ani přílišnému zjednodušování celého pojmu, naopak konstatuje, že „*zkoumáním governance se zabývá mnoho institucí i jednotlivců s podstatně rozdílnou vědeckou agendou a teoretickými předpoklady, což vede k nejrůznějšímu vymezení podstaty daného jevu a nejrůznějšímu používání kategorie*“ (s. 67). I přesto se autorka snaží pojem *governance* představit pomocí společných znaků na základě historického formování celého pojmu od prvního použití až po interpretaci současnými autory. Cihelková pak sama uvádí, že *governance* je „*interaktivní proces mezi všemi relevantními stranami a [je] definována jako systém hodnot, institucí a politik, s jejichž pomocí společnost řídí své ekonomické, politické a sociální záležitosti prostřednictvím interakce mezi vládou, občanskou společností a soukromým sektorem*“ (s. 17). Další část kapitoly se zaměřuje na systém *governance*. Dle autorky je systém *governance* chápán jako soubor procesů (ne)přijímání rozhodnutí, do nichž jsou zahrnuti „*aktéři na různých úrovních a potažmo i různé typy (horizontální a vertikální) governance, vytvářející formální*

a *neformální struktury*“ (s. 67). Kapitola tak přehledově představuje horizontální a vertikální typy *governance*, jakými jsou například lokální, národní, regionální, globální, ekonomická, či demokratická *governance*. Závěrečná část kapitoly se věnuje novému pohledu na vládnutí, tzv. *good governance*, čímž uvozuje následující, třetí kapitolu Vladimíry Dvořákové „Principy dobrého vládnutí“ (s. 86–110). Dvořáková zde předkládá komplexní náhled na celý koncept *good governance*, když na základě definic různých autorů artikuluje osm základních principů dobrého vládnutí, popisuje jejich vzájemné vazby a individuálně je analyzuje. Při rozboru ústředních charakteristik postupuje Dvořáková jednotně – tedy nejprve identifikuje vzájemný vztah s ostatními principy, pak jej definuje obecně a závěrem prezentuje hlavní úskalí a odchylky při jeho prosazování a aplikaci.

Čtvrtá kapitola autorky Evy Cihelkové s názvem „Nová *governance* a nový veřejný management v kontextu globalizace a dalších faktorů“ (s. 111–136) se zaměřuje na fenomén *nové governance*, související s definováním nové role státu v mezinárodním prostředí, jakožto reakcí na transformaci mezinárodního prostředí od devadesátých let. Nová *governance* je „*takovým způsobem vládnutí státu, který adekvátním způsobem reaguje na změněné a nově se utvářející podmínky reálného světa*“, z čehož vyplývá, že „*tento mechanismus by měl zajistit dobrou governanci jak na úrovni korporátní governance, tak na národní a mezinárodní úrovni*“ (s. 224). Autorka se tedy věnuje *nové governanci* se zohledněním konceptu *good governance* nejprve na úrovni „*korporátní governance*“, poté na národní úrovni „*nového veřejného managementu*“ a na nadnárodní úrovni „*demokratického vládnutí*“, a to zejména v ekonomickém kontextu. Jmenované části kapitoly obsahují, popřípadě rozšiřují definice jednotlivých konceptů s odkazem na předešlé kapitoly a udávají příklady a principy zejména z OECD či Asijské rozvojové banky. Cihelková se také zabývá praktickými tématy ekonomické globalizace a jejími efekty na národní stát. Čtvrtá kapitola velmi dobře navazuje na předchozí části knihy, v úvodní části kapitoly by ale bylo vhodné jasněji vymezit rozdíl mezi *dobrou* a *novou governancí*. Závěrem kapitoly a celé první části knihy nabízí Cihelková možné úrovně posunu globální *governance* k jejím jednotlivým rovinám – ke korporátní *governanci*, globální veřejné politice a světovému vládnutí. Zároveň konstatuje, že „*zatímco první dvě úrovně [governance] se při naplnění určitých podmínek zdají být alespoň ve svých zárodkách reálné, světová vláda a světové vládnutí jsou pro brzkou budoucnost nerealné z důvodu existující politické legitimacy i nutnosti zajištění administrativní efektivnosti*“ (s. 112).

Pátá kapitola Ingeborg Němcové a Vladimíra Jenička s názvem „Základní kontury krize 2007–2009 a případ korporátní *governance*“ (s. 139–158) analyzuje průběh a příčiny globální finanční krize. Autoři zpočátku definují základní pojmy páté kapitoly a poté velmi podrobně a přehledně pomocí dějinné linky, ale také grafů a tabulek, ozřejmují původ krize. Popisují její vývoj od lokální americké hypoteční krize ke globální ekonomické krizi. Analyzují důvody, proč se finanční trh stával stále křehčím a křehčím, až se nakonec rozpadl úplně. Druhá část kapitoly se věnuje transferu finanční krize do reálné ekonomiky a jejími skutečnými dopady, čímž autor a autorka *de facto* interpretují již řečené, avšak v kontextu korporátní *governance*. Zaměřují se na globální propojení mezi národními trhy a jinými institucemi a zmiňují zásadní kolektivní selhání bankovního sektoru, spočívající zejména v podcenění rizik, přijímání málo bonitních klientů a nezodpovědném jednání managementu bank. Autorka a autor kapitoly také předkládají vize možných regulací trhu, varují však, že tyto regulace „*povedou k dalšímu morálnímu hazardu investorů, kdy investoři budou spoléhat na regulaci, budou méně obezřetní*“ (s. 158). Závěrem autoři artikuluji možná, leč politicky velmi obtížná řešení „*nechat špatné banky padnout... [;] zpřísnit měnovou a fiskální politiku*“ atp. (s. 158). V závěru konstatují, že „*skutečná a uměle nepotlačená krize vede ke zdravému pročištění trhu a je dobrým základem pro zdravý ekonomický růst*“ (s. 158).

Předposlední, šestou kapitolu „Proměna ekonomické governance: Příklad hospodářské politiky států“ (s. 159–183) zpracovala tatáž dvojice autorů jako kapitolu předešlou. Monitorují v ní dění ve finančním sektoru od roku 2008 a tlumočí reálná opatření skupiny G-20 a EU-27 v reakci na globální kapitálovou krizi. Sledují hloubku a způsob spolupráce v rámci těchto dvou uskupení, přičemž je vzájemně komparují. V souvislosti se společným postupem EU-27 předkládají typologii dopadů na členské země, které dělí na dvě hlavní skupiny – země EU bezprostředně postižené finanční krizí (například Maďarsko a Řecko) a země EU zasažené krizí kvůli omezení poptávky či omezení dostupnosti úvěrů domácím firmám (například Francie). Druhá polovina kapitoly obsahuje případové studie protikrizových opatření a jejich dopadů ve vybraných poměrně různorodých státech (USA, Velká Británie, Maďarsko, Čína, Island). Jednotlivé postupy, opatření a efekty, které dopadají na chod států, jsou zde prezentovány stručně a výstižně, ale možná poněkud zjednodušeně. Hlubší případové studie by kapitolu obohatily, nicméně praktické příklady postupů z různých velkých ekonomik, kterými disponují vybrané státy, pro potřeby a cíle knihy dostačují.

Poslední kapitola Dany Zadražilové „Společenská odpovědnost maloobchodu: Cesta ke zlepšování image retailerů (případ víceúrovňové governance)“ (s. 184–220) zkoumá maloobchodní trhy v globálním, evropském a lokálním českém rozsahu. V úvodní části autorka mimo jiné definuje *retailing* jako „maloobchodní služby poskytované koncovému zákazníkovi“ (s. 185). Přidanou hodnotou této kapitoly je důraz na sociální význam obchodu, který prostupuje více či méně celým textem, a umožňuje tak jiný než čistě ekonomický pohled na obchod, popřípadě maloobchod. Zároveň je poslední část knihy obohacena řadou grafů, tabulek, které srozumitelně ilustrují jednotlivá zkoumaná témata. Kapitola se zaměřuje na internacionalizaci maloobchodního podnikání a poté se věnuje komparaci strategií retailerů, například v lokalizaci provozních jednotek na základě vztahů v dodavatelském řetězci či v oblasti zaměstnávání pracovní síly. Zkoumané strategie retailerů autorka také uvádí do vztahu ke globálnímu obchodu a regulačním opatřením na vnitřním trhu Evropské unie. Závěrem se autorka věnuje vývoji českého maloobchodu a společenské odpovědnosti v maloobchodu i motivacím vedoucím k udržitelné spotřebě a k odpovědnému podnikání. Společenské odpovědnosti retailerů lze podle Zadražilové dosáhnout nalezením sdílené hodnoty – průsečíku, kde se maloobchodní podnikání „protíná s určitým společenským problémem, který může podnikatel vyřešit na základě inovace, kterou bude trh ochoten zaplatit“ (s. 220). Jinými slovy maloobchod má vliv „na kvalitu života občanů a může se stát díky svým znalostem v oblasti chování nakupujících katalyzátorem posunu k trvale udržitelné spotřebě“ (s. 228).

Jednotlivé autorky a autoři svými příspěvky velmi dobře načrtli a analyzovali praktickou i teoretickou debatu o měnícím se světovém uspořádání a formách vládnutí, zejména s ohledem na jejich ekonomické dopady na společnost. Mezi silné stránky publikace patří jasně a přehledně uchopení klíčových kategorií i konceptů, stejně jako identifikace vzájemných vztahů mezi nimi. Při hodnocení struktury knihy je nutné vyzdvihnout úzkou spolupráci celého autorského kolektivu, která se pozitivně odráží v kvalitě publikace. Jednotlivé texty různých autorů jsou vzhledem ke zkoumanému interdisciplinárnímu tématu relevantní, komplexně na sebe navazují a autoři efektivně operují s interpretací pojmů uvedených v úvodních kapitolách knihy. Z uvedeného je tedy zřejmé, že badatelé byli při tvorbě monografie velmi dobře obeznámeni s celkovým rámcem knihy, což výrazně přispělo k celistvému dojmu, kterým působí. Na druhou stranu lze publikaci vytknout, že její tematický záběr je často neodůvodněně selektivní a v některých kapitolách chybí širší rozhled v rámci použité literatury, když autoři a autorky často odkazují především na své publikace. Slabinou je také, že používání anglické a české verze klíčového konceptu *governance* – *vládnutí* v knize bez bližšího vysvětlení kolísá, což může čtenáře mást.

RECENZE

Recenzovaná publikace na každý pád přináší dobrý přehled, a umožňuje tak hlubší pochopení problematiky nových forem vládnutí a transformujícího se uspořádání světa. Proto ji lze vřele doporučit především studentům i odborné veřejnosti v rámci oborů mezinárodních vztahů, politologie a také ekonomie.

Lucie Novotná